

Pellervon
taloustutkimus

TIIVISTELMÄ

19.1.2015

Hammashoidon käyttö ja sairaanhoitokorvaukset vuosina 2004–2013

Tutkimushankkeessa analysoitiin sairausvakuutuksen korvaaman yksityisen hammashoidon käyttöä vuodesta 2004 vuoteen 2013. Kelan rekistereistä poimittu tutkimusaineisto tarjosi mahdollisuuden seurata samojen henkilöiden hammashoitoa kahdeksan vuoden ajan.

Tutkimuksen taustaa

Hammashoidossa on tapahtunut 2000-luvulla merkittäviä uudistuksia. Vuoden 2002 joulukuusta lähtien kaikki kansalaiset ovat olleet oikeutettuja kunnalliseen hammashoitoon ja sairausvakuutuksen sairaanhoitokorvauksiin yksityisestä hammashoidosta. Vuodesta 2001 vuoteen 2003 korvaukseen oikeutettujen lukumäärä kasvoi noin kahdella miljoonalla henkilöllä.

Uudistuksen tavoitteena oli tarjota koko väestölle terveystarpeen mukaiset suun terveydenhuollon palvelut ja tasoittaa sosiaaliryhmien välisiä terveyseroja. Kunnallisen hammashoidon ja hammashoidon sairausvakuutuskorvausten laajentamisesta koko väestöön on kulunut nyt yli kymmenen vuotta, joten hammashoidon käyttöä on mahdollista tutkia pidemmällä aikavälillä.

Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tutkimuksen aineistona käytettiin ositettua satunnaisotosta henkilöistä, jotka saivat sairausvakuutuskorvausta yksityisen hammashoidon kustannuksista vuonna 2004, 2005 tai 2006. Jokaiselta kolmelta otosvuodelta poimittiin 50 000 henkilöä, joten otoksen koko oli yhteensä 150 000 henkilöä. Tutkimusaineistosta rajattiin pois henkilöt, jotka eivät käyneet otosvuonna hammashoidossa, vaan saivat korvausta aiemmin toteutetusta hoidosta. Näin tutkimusaineiston henkilömääräksi muodostui 144 329.

Aineisto sisälsi tiedot kaikista henkilöille korvatuista hammashoidon toimenpiteistä, toimenpiteistä maksetuista palkkioista ja korvauksista otosvuodesta vuoteen 2013 asti. Samoja henkilöitä voitiin seurata vähintään kahdeksan vuoden ajan. Taustamuuttujia aineistossa olivat sukupuoli, ikä, kotikunta ja valtionveronalaiset tulot.

Tutkimusaineistoa kuvailtiin monipuolisesti. Henkilöiden hammashoidon käyntejä, kustannuksia ja säännöllisyyttä tarkasteltiin sekä vuosittain että kahdeksan vuoden ajalta yhteensä. Hammashoidon käyttöä tarkasteltiin myös suhteessa taustekijöihin. Otosvuoden käyntien perusteella henkilöt jaettiin kolmeen ryhmään, joita seurattiin kahdeksan vuoden ajan. Lisäksi tehtiin laskelmia vaihtoehtoisesti korvausmallista.

Tutkimuksen tulokset

Ikäryhmien välillä havaittiin merkittäviä eroja yksityisen hammashoidon käytössä. Vanhemmat ihmiset kävivät hammashoidossa huomattavasti useammin kuin nuoremmat. 55–69-vuotiaat kävivät hammashoidossa noin 2 kertaa vuodessa, kun taas 18–34-vuotiaat noin kerran vuodessa.

Suurituloisten vuosittaiset yksityisen hammashoidon käyntimäärä ja kustannukset olivat suuremmat kuin pienituloisten. Kahdeksan vuoden yhteenlasketut kustannukset olivat suurituloisimmassa ryhmässä noin 600 euroa eli noin neljänneksen korkeammat kuin pienituloisimmassa ryhmässä. Suurituloisten korkeammat kustannukset johtuivat sekä käyntien suuremmasta määrästä että korkeammista toimenpidekohtaisista hinnoista.

Yksityisessä hammashoidossa käytiin varsin säännöllisesti. Kahdeksan vuoden aikana 47 prosenttia tutkimusaineiston henkilöistä kävi hammashoidossa joka vuosi tai jätti enintään yhden vuoden väliin. Yhtenä tai kahtena vuonna seurantajakson aikana hammashoidossa käyneitä oli vain 16 prosenttia. Joka vuosi käyneiden kustannukset olivat keskimäärin suuremmat, mikä kertoo mahdollisesti suuremmasta hoidontarpeesta.

Hammashoidon suurkuluttajiksi luokiteltiin henkilöt, joilla oli otosvuonna vähintään viisi käyntiä. Tähän ryhmään kuului 15 prosenttia tutkimusaineiston henkilöistä. Suurkuluttajien ryhmä käytti enemmän palveluja myös 8 vuoden seurantajakson aikana, mutta suurkulutus oli lyhytaikaista.

Laskelmat vaihtoehtoisesta korvausmallista

Tutkimuksessa tuotettiin laskelmia vaihtoehtoisesta korvausmallista. Tutkimusaineiston henkilöiden todellisille toimenpiteille laskettiin uusien mallien mukainen korvaus.

Korvausmallien määrittelyssä lähtökohtana oli, että korvauksiin käytetty rahasumma ei kasva. Käytössä olevilla korvausmenoilla määriteltiin korvausmalli, jossa toimenpiteiden palkkioista korvattaisiin 50 prosenttia, mutta korkeintaan 110 euroa vuodessa (2004–2007) tai 130 euroa vuodessa (2008–2013).

Vaihtoehtoisessa korvausmallissa korvausprosentti nousisi taksamalliin verrattuna henkilöillä, joilla on pienet kustannukset ja laskisi henkilöillä, joilla on suuret kustannukset. Vaihtoehtoinen korvausmalli kohdistaisi korvauksia nykyistä enemmän vähän hammashoidon palveluja käyttäville henkilöille, mikä saattaisi kannustaa hammashoidon säännölliseen käyttöön.